

El Tornaveu d'Antoni Gaudí a la Seu

El Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears té en els seus Estatuts la comesa de vetllar per la protecció del Patrimoni Arquitectònic. Però la seva implicació en aquesta tasca no s'ha limitat a contribuir a la seva difusió i manteniment, sinó que també s'ha manifestat intervenint en el debat diari, ja sigui amb declaracions als mitjans de comunicació, la participació en debats públics o la sol·licitud a les institucions locals i autonòmiques de la protecció d'edificis que s'han considerat elements singulars en la història de l'arquitectura del nostre àmbit.

Per aquest motiu la Junta de Govern del COAIB, que represent com a degà, vol manifestar la seva inquietud davant la notícia apareguda en premsa recentment, referent a què l'aprovació per part de la Comissió de Patrimoni del Consell Insular de l'ampliació del projecte de restauració de la Capella Reial de la Seu, implicaria el desmuntatge de la rèplica del Tornaveu d'Antoni Gaudí que s'instal·là sobre la trona de l'Evangeli ara fa tres anys.

Com és sabut la idea de col·locar aquesta rèplica del Tornaveu gaudinià sorgí el 2009 a rel d'una exposició realitzada en el Col·legi d'Arquitectes sobre els dibuixos realitzats per l'arquitecte Le Corbusier en el seu viatge a Mallorca l'any trenta-dos. En aquesta exposició, entre d'altres, es mostrava un dibuix realitzat per l'arquitecte suís, que reproduïa el Tornaveu de Gaudí, un dibuix fruit de la impressió que la intervenció d'aquest arquitecte a la nostra Seu li havia produït.

A partir d'aquí, aquesta iniciativa anà agafant forma, i gràcies a la implicació de la Conselleria d'Obres Públiques i Habitatge que sufragà el projecte i el bon enteniment entre aquesta institució, el Capítol de la Seu i el nostre Col·legi, l'arquitecte Elías Torres començà a treballar en la realització d'una rèplica del Tornaveu de Gaudí que s'havia de col·locar en el mateix lloc que havia ocupat l'original des de l'any 1904 fins al 1971, quan va ser desmuntat.

I així, uns mesos després, el 26 de febrer de 2010, l'aleshores Bisbe de Mallorca, Jesús Murgui, i el president del Capítol de la Seu, Joan Darder inauguraren aquesta nova instal·lació del Tornaveu a la catedral.

De tot això ara ja han passat tres anys, i durant tot aquest temps la rèplica instal·lada ha permès fer-nos una idea més completa de la Reforma Litúrgica de la Seu que projectà Antoni Gaudí, una intervenció que tot i que inacabada i sovint incompresa, a poc a poc i amb el pas dels anys no ha fet sinó créixer en la consideració dels entesos i també del públic en general.

Bona prova d'això és el fet que de fa uns anys, es venen realitzant, per iniciativa del mateix Capítol de la Seu, obres de rehabilitació dels diferents elements que conformen la intervenció gaudiniana, ceràmiques aplicades, pintures del cadirat del cor..., actuacions que confirmen la importància que s'atorga a aquest conjunt.

Per això mateix, sorprèn que ara, i amb motiu d'ampliar aquesta rehabilitació, es consideri necessari el desmuntatge del Tornaveu gaudinià. És cert que quan s'instal·là aquesta rèplica, s'havia acordat que seria una instal·lació provisional que havia de durar poc menys d'un any, però també ho és, que un cop muntat en el seu lloc permeté recuperar una visió de l'obra de Gaudí que només recordàvem a través de fotografies d'època o dibuixos com el de Le Corbusier que s'exposà al nostre Col·legi.

Pensam que aquesta condició de provisional no és argument suficient per justificar el seu desmuntatge, ja que donades les circumstàncies que envoltaren l'actuació de Gaudí a la Seu i per la seva forma de projectar, moltes de les peces originals que s'instal·laren -el baldaquí, les pintures de Jujol al cor, el tornaveu mateix- eren maquetes o proves que anava fent l'arquitecte i que quedaren sense acabar. I això mai ha estat un argument que minvàs el seu mèrit o encert, sinó una característica més a tenir en compte a l'hora de valorar l'obra, com ha passat tantes vegades en la història de l'art.

D'altra banda, s'ha de recordar que la rèplica instal·lada actualment ja es va fer sense tocar la columna –l'original de Gaudí sí que la tocava- de la trona, de forma que l'argument que per restaurar les tribunes del presbiteri i els púlpits feia falta retirar el Tornaveu, no pareix massa sòlid.

Però per damunt de qualsevol altra consideració pensam que el més important és conservar el patrimoni que representa l'obra de Gaudí en el conjunt de la Seu. Si ja va ser una llàstima que es desmuntàs l'original ara fa més de quaranta anys, i aquest sentiment ens conduí a un grup d'institucions a promoure la construcció d'una rèplica, quin sentit pot tenir tornar desmuntar-la ara una altra vegada?

Haurem de tornar a recordar la impressió que causà a visitants com Le Corbusier, que el dibuixà i probablement l'utilitzà com a font d'inspiració per al tornaveu que projectà per al Monument de la Mà Oberta a Chandigarh? O les opinions d'arquitectes i historiadors –Sáenz de Oíza, Josep Quetglas, Miguel Seguí, Carlos Flores...- que de sempre han manifestat la seva admiració per la intervenció de Gaudí a la nostra Seu?

Per tot això volem fer una crida a les institucions responsables de la conservació de l'obra gaudiniana i apel·lar a la seva sensibilitat i responsabilitat en temes de patrimoni, per tal que reconsiderin aquesta decisió de retirar la rèplica del Tornaveu. No pareix que hi hagi arguments suficients que ho justifiquin, més aviat el contrari; mantenir-la seria una demostració més, com la rehabilitació que s'està fent amb gran esforç, que l'obra de Gaudí, a la fi, compta amb el reconeixement que es mereix i que la seva conservació definitiva com a patrimoni de tots ja és un fet.

Joan Morey Pizà
Degà del Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears